

Barbara TEMMERMAN

Het grafveld van Neerharen-Rekem (Limburg) maakt deel uit van de Centraal- en Westeuropese Urnenveldencultuur op het einde van de bronstijd en het begin van de ijzertijd (1050-450 v. Chr.). Tussen 1956-1985 zijn op deze site niet minder dan 239 crematiegraven opgegraven. Met het onderzoek van dit voor Vlaanderen uitzonderlijk grote grafveld beoogt dit doctoraat 4 grote doelstellingen.

In de eerste plaats worden de sporen en de vondsten van het urnenveld ten gronde besproken en geanalyseerd. Bij de studie van de sporen en graven ontwierpen we een nieuwe typologie van de verschillende soorten bijzettingen die beter rekening houdt met de grote verscheidenheid. De materiaalstudie behelst onder meer een typo-technologische en chronologische analyse van de grafgoederen, in belangrijke mate aardewerk, maar ook een behoorlijke hoeveelheid brons. Ook de structuur van deze deposities wordt besproken: hoe dikwijls en wanneer werden objecten bijgezet, wat waren veel voorkomende of juist zeldzame voorwerpen? Ging het om lokale productie of kwam de inspiratie elders vandaan?

De organische resten van het archeologisch archief, gedetermineerd door natuurwetenschappers van het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed, komen eveneens aan bod. Het fysisch-antropologisch onderzoek van de menselijke crematieresten biedt mogelijkheden tot demografische reconstructies van de betrokken gemeenschap, maar ook informatie over hun levenswijze, gedrag (vb. beroepsactiviteiten die sporen op het skelet nalaten), dieet (vb. voedseltekorten) en ziektebeelden. Observaties van hedendaagse crematies en analyse van etnografische bronnen laten toe deze gegevens in een ruimer kader te plaatsen en inzicht te verwerven in het toenmalige crematie- en bijzettingsproces. Hoe de fysische processen van de brandstapel inwerken op het botmateriaal bijvoorbeeld (waarbij er nooit enkel 'stof en as' overblijft!).

De analyses van het dierenbot, dat eveneens in de crematies werd aangetroffen, verschaft informatie over de diersoort die werd bijgezet en het houtskoolonderzoek leert of er een voorkeur bestond voor het verbranden van een bepaalde houtsoort, en of brandhout dan wel constructiehout werd gebruikt.

Geïnspireerd door theoretische literatuur wordt het urnenveld van Neerharen-Rekem in een **tweede vraagstelling** geïnterpreteerd vanuit de sociale context: weerspiegelen verschillen in het grafritueel verschillen in de levende gemeenschap en situeren deze zich dan op sociaal of eerder op ritueel/religieus gebied? Waren bepaalde (types van) objecten of een bepaalde set van grafgiften voorbehouden voor één geslacht of leeftijdscategorie of voor een bepaald segment van de gemeenschap? Zijn voorwerpen speciaal vervaardigd voor het grafritueel? Worden statusverschillen weerspiegeld in het grafveld? En in hoeverre zijn de restanten van het grafritueel zoals we ze nu ter beschikking hebben, in feite geschikt om te zoeken naar een dergelijke weerspiegeling?

Dit onderdeel vertrekt in grote mate van een ruimtelijke analyse. Een aantal graven in Neerharen-Rekem wijkt duidelijk af van de traditie van schaarse grafgoederen die elders wordt waargenomen: het zogenaamde 'wapengraf', maar ook andere graven bevatten hier een voor de urnenveldentraditie uitzonderlijke inhoud. Bijzondere aandacht wordt ook besteed aan (de plaats van) de kindergraven. Wanneer hun grafinhoud gelijk op of 'rijker' is dan die van sommige volwassenen, lijkt 'afkomst' de meest voor de hand liggende oorzaak. We waarschuwen in dit werk wel voor het hanteren van hedendaagse waardebegrippen als 'kostbaar' en 'uitzonderlijk', die destijds mogelijk heel anders werden geïnterpreteerd.

Als **derde doelstelling** maken we een zo volledig mogelijke reconstructie van het grafritueel dat destijds in Neerharen-Rekem werd uitgevoerd, vanaf het overlijden van een persoon tot het sluiten van de grafkuil. Door inzichten uit de deelstudies te combineren zijn we in grote mate in staat de processen te reconstrueren van het cremeren en bijzetten van een overleden persoon. Hier stuiten we

methodologisch wel op de grenzen van de materiële cultuur als bron. Vele onderdelen van het grafritueel laten immers geen archeologische sporen na en kunnen alleen speculatief worden ingevuld.

In het **laatste deel** van deze dissertatie tonen we aan dat het grafveld van Neerharen-Rekem een funeraire traditie weerspiegelt die grotendeels aansluit bij urnenvelden in de nabije regio. Meer gedetailleerde vergelijking leert echter dat de constructie van de bijzettingen een vrij grote variatie vertoont, niet alleen binnen het grafveld, maar ook tussen de grafvelden onderling. Of het hier gaat om bewuste 'lokale' grafrituelen en of ze kunnen worden gekoppeld aan landschappelijke contexten of territoriale tradities zal verder onderzoek moeten uitwijzen. Veel hangt dan af van de toekomstige beschikbaarheid van gelijkaardige grootschalig opgegraven en grondig uitgewerkte urnenvelden.